

Pekka Gronow

**Viola, Fenno ja Fono musiikin
tutkimuksen lähteinä**

FT Pekka Gronow (phtgronow@gmail.com) on etnomusikologian dosentti (HY) ja arkistoasiantuntija. Hän on toiminut YLE:n äänitearkiston päällikkönä ja kirjoittanut kirjoja esimerkiksi populaarimusiikista ja levyteollisuudesta.

DOI: 10.51816/musiikki.131303

Viola, Fenno ja Fono musiikin tutkimuksen lähteinä

Pekka Gronow

.....

Joskus kaukaisella 1960-luvulla kävin Tukholmassa tutustumassa Kuninkaallisen kirjaston kellarissa sijainneeseen Nationalfonoteketin, jota silloin johti Ing-Marie Kärnlöf. Vaikka arkisto oli perustettu vasta vuonna 1958, se oli onnistunut hankkimaan kokoelmiinsa huomattavan osan vanhempaa ruotsalaista levytuotantoa, kiitos Ruotsin radion kanssa järjestetyn ”Operaatio savikiekon”, jossa kuuntelijoita pyydettiin lähettämään kirjastoon tarpeettomat vanhat levynsä. Vierailusta innostuneena rohkaisin mieleni ja marssin Helsingin Yliopiston kirjaston (nykyisen Kansalliskirjaston) johtajan Jorma Vallinkosken puheille ehdottamaan, että Suomeen perustettaisiin vastaava arkisto. Vallinkoski nyökkäili ja vastasi, että se olisi varmasti hyvä ajatus, mutta ei kuulu kirjaston tehtäviin. Jonkun muun pitäisi se hoitaa.

Tämä jälkeen asiat ovat muuttuneet moneen kertaan. Nationalfonoteketistä tuli ensiksi Arkivet för ljud och bild ja sitten Statens ljud- och bildarkiv, kunnes se vuonna 2009 palasi jälleen Kuninkaalliseen kirjastoon. Suomessa äänilevyjen arkistointi tuli lopullisesti Kansalliskirjaston tehtäväksi vuonna 1980, kun siihen saakka ainoastaan painotuotteita koskenut vapaakappalelaki laajennettiin koskemaan äänilevyjä ja kuvatallenteita. Samanlaista heiluriliikettä itsenäisten ääniarkistojen ja kirjastojen ääniteosastojen välillä on nähty monissa maissa, mutta äänitteiden arkistoinnin tarpeellisuudesta ei enää ole epäilystä. Äänitallenteista on tullut tärkeitä lähteitä, kun perinteinen taidemusiikin tutkimus on laajentunut koskemaan esityskäytäntöjä ja samaan aikaan tutkimuksen kohteeksi on tullut uusia musiikin lajeja, joiden tärkeimmät lähteet ovat äänitteitä.

Äänitteiden arkistoinnin lyhyt historia näkyy siinä, etteivät dokumentointi ja luettelointi ole samalla tavoin vakiintuneita kuin kirjallisuuden. Luetteloita painetuista kirjoista on kerätty jo satojen vuosien ajalta. Kun kirjojen vapaakappaleet on luovutettu kirjastoon, näin on samalla syntynyt kansallisbibliografia. Ääniteitä ei voi (tai ainakaan pitäisi) luetteloida samalla tavoin kuin kirjoja: tekijän, teoksen ja julkaisijan lisäksi on huomioitava esittäjät, ja julkaisuvuoden lisäksi tarvitaan äänitysvuosi.

Tarkoitukseni ei ole pohtia kaikkia äänitteiden luettelointiin liittyviä kysymyksiä. Näkökulma on suppeampi. Suomessa on kolme äänitetietokantaa, jotka kattavat pääosin saman aineiston, 1900-luvulla julkaisut suomalaiset äänitteet: Kansalliskirjaston *Viola*, Musiikkiarkiston *Fenno* ja Yleisradion *Fono*. Tarkastelun kohteena ovat tietokantojen yhtäläisyydet ja erot. Käsittelen myös lyhyesti niiden historiaa, koska se selittää niiden erilaisia ominaisuuksia.

Fennon taustalla ovat Urpo Haapasen (1931–2002) toimittamat suomalaisten äänilevyjen luettelot. Näistä ensimmäinen, *Suomalaisten äänilevyjen luettelo 1946–66*, ilmestyi vuonna 1967 Suomen äänitearkisto ry:n kustantamana. Tämän jälkeen Haapanen kokosi vuoteen 1980 saakka lähes joka vuosi uuden luettelon sekä täydentäviä hakemistoja. Ennen vuotta 1946 ilmestyneistä levyistä ilmestyi vielä Rainer Strömmerin kokoama luettelo sekä Karleric Liliedahlin et al. luettelo Gramophone-yhtiön pohjoismaisesta tuotannosta 1898–1925.

Äänitearkiston luettelot noudattivat kansainvälisissä levymerkkidiskografioissa vakiintunutta formaattia. Levyt on luetteloitu levymerkeittäin luettelonumeron mukaisessa järjestyksessä. Jokaisesta levystä löytyy mahdollinen albumin otsikko, mukana olevien teosten (”kappaleet”) nimet, säveltäjien ja muiden tekijöiden sekä esittäjien nimet, yleensä siinä muodossa kuin ne on ilmoitettu levyn etiketissä ja kannessa. Lisäksi mukana on levytyspäivämäärä, sikäli kun se on tiedossa. Esitystavan etuna on, että lukija saa helposti kokonaiskuvan levy-yhtiön tuotannosta ja kunkin vuoden julkaisuista. Esittäjien ja teosten hakua varten on siirryttävä eri kirjaan; tekijöistä ei ole minkäänlaista hakumahdollisuutta.

Kun luetteloiden kokoaminen aloitettiin 1960-luvulla, muuta julkaisumahdollisuutta ei käytännössä ollut, mutta kun osien määrä kasvoi, esitystavan ongelmat kävivät ilmeisiksi. Tällä välin myös tietotekniikka oli kehittänyt. Suomen äänitearkiston toiminta oli aina perustunut harrastajien vapaaehtoiseen työhön, ja 1980-luvulla Olli-Pekka Puranen ryhtyi siirtämään kirjoja tietokantamuotoon. Samalla painettujen luetteloiden tietoja jonkin verran täydennettiin. Purasen kokoama tietokanta muodostaa nykyisen *Fennon* rungon. Puranen jatkoi vielä vuosisadan loppuun *Fennon* tietojen täydentämistä, mutta kun aikaisemmin tietolähteenä oli käytetty pääasiassa arkiston kokoelmissa olevia levyjä, nyt lähteenä toimivat vain toiset tietokannat. *Fennon* täydentäminen päättyi vuoteen 2000 ja se on jäädytetty siihen tilaan. *Fennon* isäntänä toimii Musiikkiarkisto.

Suomen äänitearkisto oli 1960- ja 1970-luvulla saanut suomalaisilta levy-yhtiöiltä näytelevyt niiden tuotannosta. Arkisto oli myös eri tavoin saanut hankituksi merkittävän kokoelman vanhempia kotimaisia levyjä.

Äänitteitä koskevan vapaakappalelain tultua voimaan 1980 arkisto lopetti uusien levyjen hankinnan, ja luettelointi siirtyi vapaakappalekirjastojen tehtäväksi. Aluksi kirjastot luettelivat vain uutta tuotantoa. Vuosien 1983–1992 äänitteet luettelointiin aluksi Jyväskylän yliopiston *Musti*-tietokantaan (Jyväskylällä oli myös vapaakappaleoikeus), mutta pian todettiin, ettei työnjako toiminut. Äänitteiden luettelointi Kansalliskirjaston *Viola*-tietokantaan alkoi vuonna 1998, ja vähitellen siitä ryhdyttiin kehittämään myös taannehtivaa kansallisdiskografiaa, jossa olisi kaikki (julkaistut) suomalaiset äänitteet. *Violan* palvelukuvauksen mukaan äänitteiden tiedot ovat peräisin Suomen äänitearkiston luetteloista (1901–1973), Yleisradion *Fono*-tietokannasta (1974–1997) sekä *Musti*-tietokannasta (1983–1993); tietoja on lisäksi täydennetty Kansalliskirjastossa. Uusien äänitteiden tiedot saadaan edelleen osittain Yleisradion *Fono*-tietokannasta. Vuonna 2011 *Violassa* oli tiedot 130 000 äänitteestä, joihin liittyi 790 000 yksittäistä teosta tai kappaletta. Tiedonhakijan näkökulmasta *Viola* on osa kirjastojen *Finna*-tietokantaa, josta voi äänitteiden ohella etsiä nuottijulkaisuja, kirjoja, kuvia ja muuta arkistoaineistoa.

Fonolla on tietokantojen joukossa erityinen asema. Yleisradion äänilevyystö on perustettu jo vuonna 1934 ja se on Suomen vanhin äänilevyarkisto. Se on aina palvellut ainoastaan yhtiön ohjelmatoimintaa, eikä ole avoin yleisölle. Toisin kuin *Viola* tai *Fenno*, se sisältää myös paljon tietoja arkistossa olevista ulkomaisista levyistä. Aluksi kokoelma luettelointiin varastokortistoa muistuttavaan manuaaliseen kortistoon. Korttijärjestelmä ehdittiin uudistaa pariin kertaan, ja viimeisin, 1960-luvulla käyttöön otettu, muistutti silloisia kirjastojärjestelmiä monine hakumahdollisuuksineen. 1980-luvulla otettiin käyttöön moderni tietokonepohjainen luettelo, joka teki mahdolliseksi hakemiston etäkäytön yhtiön verkossa. Tämäkin järjestelmä on jo käynyt läpi pari sukupolvenvaihdosta. Useiden luettelokerrostumien varjopuolena on, että kokoelmien vanhin, korteille luetteloitu osa ei löydy kokonaisuudessaan *Fonosta*.

2000-luvun alussa *Fono* kloonattiin musiikkikirjastojen toivomuksesta avoimeen verkkoon. Yhtiön sisäisessä käytössä olevassa tietokannassa on kuitenkin huomattavasti enemmän tietoja kuin julkisessa versiossa.

Fenno, Finna ja Fono: käyttäjän näkökulma

Kaikki kolme äänitetietokantaa sisältävät tietoja kotimaisista äänitteistä. *Fennon* aineisto päättyy kuitenkin vuoteen 2000, kun taas *Finnaa* täydennetään jatkuvasti. Molempiin on pyritty dokumentoimaan kaikki tunnetut suomalaiset levyt, myös sellaiset, joita ei ole arkistojen kokoel-

missa. *Fonossa* on sekä koti- että ulkomaisia levyjä, jotka ovat Yleisradion äänilevystössä, mutta pieni osa, arviolta alle viisi prosenttia Yleisradion kokoelmista löytyy edelleen vain manuaalisista hakemistoista.

Myös hakumahdollisuudet ovat pääosin samat. Kaikista voi hakea äänitteitä ainakin nimikkeen, esittäjä ja tekijän mukaan. Henkilönimet voi yhdistää eri rooleihin. *Violassa* on mahdollista kohdistaa haku tarkemmin muiden muassa aiheen ja julkaisuvuoden mukaan, mutta levymerkin ja -numeron mukaan ei pysty hakemaan. Sama aineisto sisältyy myös *Finnnaan*, jossa kaikki kirjastot ovat mukana. Käyttäjän kannalta tässä on kaksi etua. Jos etsityt äänitteet löytyvät yleisten kirjastojen kokoelmista, on usein helpompaa saada ne käyttöön. Ja jos haluaa saada käsiin muuta samaan aiheeseen liittyvää aineistoa, sekin löytyy *Finnasta*.

Kokemukseni mukaan *Violan* suurin puute on, että äänitteen formaatti on dokumentoitu vain ylimalkaisesti, eikä levymerkin ja -numeron perusteella voi hakea tuloksia. Tarjolla ovat seuraavat valinnat: äänilevy, cd, kasetti sekä tarkemmin määrittelemätön ”äänitalenne”. 78, 45 ja 33 kierroksen levyjä ei voi lajitella erikseen, vaikka tämä tieto olisi monissa tapauksissa hyödyllinen. *Violasta* ei myöskään yleensä löydy 78 kierroksen levyjen matriisinumeroita, vaikka ne on merkitty Haapasen kirjoihin.

Kaiken kaikkiaan *Violan* ongelma käyttäjän kannalta saattaa olla tiedon suuri määrä, ellei hakuja opettele rajaamaan tarjolla olevien mahdollisuuksien puitteissa. Jos haun kohteena on pelkästään 1900-luvulla julkaistu aineisto, voi olla helpompaa mennä *Fennoon*, jossa on pääpiirteittäin samat tiedot. *Fennossa* hakuvaihtoehtoina ovat henkilön nimi, salanimi, teoksen nimi ja levymerkki; yhdistelmähakujen mahdollisuudet ovat rajalliset.

Fono edustaa toisenlaista lähestymistapaa kuin *Fenno* ja *Viola*: se ei ole diskografia vaan kokoelman hakemisto. *Fonosta* löytyy ainoastaan levyjä, jotka ovat Yleisradion äänilevystössä. Toisaalta siinä on huomattavasti enemmän ulkomaisia levyjä kuin *Finnassa* aina 1950-luvulta lähtien, mukaan luettuna suomalaisten taiteilijoiden ulkomailla tekemät levyt sekä suomalaisen musiikin (mm. Sibelius) ulkomaiset levytykset. Ulkopuoliselle käyttäjälle, jolla ei ole pääsyä Yleisradion levystöön, *Fono* toimii ennen kaikkea tietolähteenä, jossa on ammatillisesti tarkistettua tietoa suuresta määrästä äänilevyjä. *Fonosta* on helppo tarkistaa tunnettujen sävelmien alkuperäiset nimet ja tekijät sekä etsiä erilaisia tulkintoja. Lisäksi *Fono* tarjoaa mahdollisuuksia hakea äänitteitä esityskielen ja musiikkityylin mukaan, ja siinä on linkit samoihin levyihin Spotifyssä, jos ne sieltä löytyvät.

Fono sisältää tietoa myös Yleisradion omista musiikkiäänitteistä, joita ei ole koskaan julkaistu myyntiin. *Fonon* aineisto edustaa kuitenkin vain

pientä osaa kaikista Yleisradion tekemistä musiikkiäänitteistä. Suurin osa on luetteloitu radioarkiston tietokantaan yhdessä puheäänitysten kanssa. Sieltä löytyvät esimerkiksi Radion sinfoniaorkesterin konsertit ja tuhansia muita musiikkiohjelmia ajalta, jolloin levy-yhtiöt julkaisivat hyvin vähän suomalaista klassista musiikkia. Tutkijan, jonka kiinnostuksen kohteena ovat vaikkapa suomalaisen viulistien tulkinnat Sibeliuksen teoksista, kannattaisi ehdottomasti perehtyä radioarkiston kokoelmiin. Kansallisen audiovisuaalisen arkiston kanssa tehdyn sopimuksen mukaan Yleisradio vastaa kokoelmien tutkijapalvelusta, mutta ulkopuolisen tutkijan kannalta olisi helpompaa, jos radioarkiston tietokanta olisi avoimessa verkossa. Teknisesti tähän ei ole estettä; se voitaisiin toteuttaa samalla tavalla kuin *Fonon* avoin versio, mutta jostakin syystä tätä ei ole tehty.

DAHR: toisenlainen lähestymistapa

Discography of American Historian Recordings (DAHR) on historiallisten amerikkalaisten levytysten tietokanta, jota ylläpitää Kalifornian yliopisto Santa Barbarassa. Hankkeen tavoitteena on luetteloita levymerkeittäin alusta alkaen kaikki Yhdysvalloissa julkaistut 78 kierroksen levyt, ja se on jo niin pitkällä, ettei tavoite tunnu epärealistiselta, vaikka pelkkien ”savikiekkojen” dokumentointi on lähes Suomen kansallisdiskografian laajuinen hanke. Sekään ei varmasti olisi mahdollista, ellei sen pohjalla olisi ollut yksityisten tutkijoiden aikaisemmin tekemä työ, kuten William Moranin ja Ted Faganin kauan sitten aloittama Victor-yhtiön tuotannon kartoitus. *DAHR*:llä on myös yhteys meidän kansallisdiskografiaamme, koska siitä löytyy suuri määrä amerikansuomalaisia levyjä.

Olen nostanut *DAHR*:n esiin esimerkkinä toisenlaisesta lähestymistavasta äänilevyjen luettelointiin. Avaintietona on levy-yhtiön alkuperäinen matriisinumero. 78 kierroksen levyjen aikakaudella levyt äänitettiin vahatai lakkalevyille, josta tehtiin levyjen puristuksessa käytetty metallimatriisi. Matriisinumero oli alun perin äänitysteknikkojen käyttämä tunnus, yksilöllinen tunniste, jonka avulla äänitykset erotettiin toisistaan silloin kun ne olivat vielä anonyymeinä metallilevyinä varastohyllyssä. Matriisinumero yksilöi äänityksen, joka on tehty tietyssä päivänä tietyssä paikalla tiettyjen esiintyjien toimesta. Yleensä matriisinumero löytyy julkaistusta levystä etiketin ja urien välistä. Sama matriisi saattaa olla julkaistu eri luettelonumeroilla, eri levymerkeillä ja jopa eri salanimillä, mutta matriisinumero osoittaa, että kyseessä on sama esitys. Vaikka Aino Ackté teki

Gounod'n jalokiviaariasta useita äänityksiä, joista on myös uusintapainoksia, *DAHR*:ssa ei koskaan ole epäselvää, mistä versiosta on kyse.

DAHR sisältää pääosin samat tiedot kuin *Viola* tai muut tietokannat: teos, tekijä(t), esittäjä, levymerkki ja levynumero. Lisäksi tietokannasta löytyy matriisinumero, etiketin valokuva ja usein myös itse substanssi, äänitiedosto. Matriisinumeron perusteella nähdään, onko samasta matriisista useita vaihtoehtoisia otoksia (yleensä ilmaistu suffikseilla -1, -2 jne.). Tiedot julkaisemattomista otoksista, silloin kun niitä on saatavissa, ovat yleensä levy-yhtiöiden arkistoista. Hakumahdollisuudet ovat huomattavasti monipuolisemmat kuin esimerkiksi *Violassa*. *Search*-toiminto tarjoaa tekijä- ja esittäjähaun lisäksi mahdollisuuden hakea tietoja levymerkin ja -numeron mukaan. *Browse*-haulla voi selata tietoja levymerkeittäin numerojärjestyksessä matriisinumeron ja luettelonumeron mukaan, esimerkiksi Columbian suomenkielisen 3000-F sarjan julkaisut alusta loppuun. Lisäksi hakuliittymässä on mahdollisuus käydä esimerkiksi läpi kääntöpuolelta löytyvän esiintyjän muut levytykset tai muut samana päivänä tehdyt levytykset. Käyttöliittymää kannattaa testata, jotta saisi kuvan sen monipuolisista mahdollisuuksista.

DAHR on vielä kesken, eikä kaikkia levymerkkejä ole vielä syötetty tietokantaan. Työ etenee kuitenkin sellaista vauhtia, että voi uskoa sen valmistuvan kohtuullisessa ajassa. Toistaiseksi tietokanta rajoittuu Yhdysvalloissa julkaistuihin 78 kierroksen levyihin. On mahdollista, että se laajentuu muihin läntisen pallonpuoliskon maihin, mutta tietomalli ei sovellu sellaisenaan vinyyliaikakauteen, jolloin matriisinumerot menettivät merkityksensä. On kuitenkin mielenkiintoista todeta, että äänilevyteollisuuden vuonna 1986 käyttöön ottama ISRC-koodi (International Standard Recording Code) on periaatteessa samanlainen yksilöivä tunniste kuin matriisinumero: se liittyy äänitykseen, ei julkaisuun. Sen mahdollinen käyttö äänitteiden luetteloinnissa on kokonaan eri juttu.

Kuva 1. Einar Keinänen levytti vuonna 1929 Armas Järnefeltin laulun Unekisjan laulu elämälle Columbia-levylle nro 19301.

Kuvat 2–4. Alla olevat kuvat näyttävät, mitä *Fono*, *Fenno* sekä *Viola/Finna* kertovat samasta äänitteestä (*Finnassa* tekijätiedot ovat eri näytöllä).

Kappaleen tiedot	
Drömmares sång till livet, En /tässä: UNEKSIJAN LAULU ELÄMÄLLE/ (Oon kuninkaana ollut -) yksinlaulu /tässä ORKESTERISÄESTYS /S/. (hae)	
Äänitteen nimi:	
Esittäjä(t):	Keinänen, Einar (baritoni). Salonkiorkesteri Graco (orkesteri).
Tekijä(t):	Järnefelt, Armas [1869-1958] (sävellys). Tegengren, Jacob [1875-1956] (sanointus). Kahilainen, Raili [1892-1957] (käännös).
Musiikkilaji(t):	yksiaäninen vokaalimusiikki
Lajitarkenne:	
Kesto:	4 min 25 s
Esityskieli:	suomi
Aihe/kulttuuri:	
Tallennusvuosi:	1929
Äänitysmää:	
Huomautukset:	
Hae kirjastoista (Frankmonihaku):	
- toimii parhaiten populaarimusiikin hauissa	Hae

Kuva 2. Fono-haku.

Kappalehaku

1: Uneksijan laulu elämälle (*En drömmares sång till livet*) | Äänitetty: 1929

LEVYMERKKI: Columbia 19301 | Gramofonilevy (78 rpm)

LEVYN NIMI: *Nimetön* | JULKAISTU: ei tietoja

ESITTÄJÄ(T): Keinänen Einar

Kuva 3. Fenno-haku

Uneksijan laulu elämälle ; Merellä

 Äänilevy
[Oy Gra-Co Ab] [1929]

Esittäjät Keinänen, Einar -, esittäjä ; Graco -, esittäjä
Einar Keinänen (lauluääni) ja Salonkiorkesteri Graco

Ulkoasu 1 äänilevy
Myös digitoituna Kansalliskirjastossa

Kieli suomi

Huomautukset 30 cm:n levy.

Julkaistu [Suomi] : [Oy Gra-Co Ab], [1929]

Sisältö/kappaleet 2 tietuetta

Taphtuman aika ja paikka Äänitys: 1929

Julkaisijan tunnus Columbia 19301

Kuva 4. Viola/Finna-haku

Miten tästä eteenpäin?

Jokainen musiikin tutkija ei välttämättä jaksa kiinnostua äänitteiden luettelointiin ja tietokantoihin liittyvistä kysymyksistä. Moniin muihin Euroopan maihin verrattuna suomalaiset äänilevyt on luetteloitu varsin kattavasti ja tiedot löytyvät *Violasta*, *Fennosta* ja *Fonosta*. Suuria aukkoja ei enää ole, mutta täydentämistä tarvitaan aina. Kerätessäni aineistoa tähän katsaukseen kävi kuitenkin ilmi, että edellä mainittujen suomalaisten äänitetietokantojen ylläpitäjät eivät juuri pidä yhteyttä keskenään. Miten toimitaan, kun yksityisestä kokoelmasta löytyy vielä tuntematon levy, joka olisi hyvä lisätä tietokantoihin? Kuka vastaa tietojen täydentämisestä ja miten turvataan, että uusi tieto välittyy tietokannasta toiseen? Miten si-

nänsä kunnioitettavan tietomäärän käytettävyyttä voidaan parantaa parantamalla hakumahdollisuuksia?

Haluaisin omasta puolestani nostaa esiin tulevaisuutta ajatellen kolme teemaa. Verrattuna *DAHR*:iin suomalaisten tietokantojen navigointimahdollisuudet ovat vaatimattomat. Vaikka perushaut onnistuvat, yhdistelmähaut ovat hankalampia. Joitakin tietoja ei voi hakea lainkaan. Joko niitä ei ole tietokannassa tai sitten ne eivät ole hakukelpoisessa muodossa. Tutkijaa auttaisi myös etikettien kuvaaminen; tällöin voisi heti tarkistaa, miten tiedot on esitetty alkuperäisessä julkaisussa.

Kun tekemätöntä työtä on muutenkin, voi tuntua utopistiselta ehdottaa, että suomalaisten historiallisten äänilevyjen tietokannat uusittaisiin. Saman ongelman kanssa painiskelee kuitenkin moni muu maa. Nyt kun kiinnostus äänitteisiin tutkimuksen lähteinä on muutenkin kasvamassa, tarvittaisiin *DAHR*:n rinnalle myös *DEHR* – Discography of European Historical Recordings. Vuotta 1963 vanhemman materiaalin käyttö on myös tekijänoikeuslain näkökulmasta huomattavasti helpompaa, ja tavoitteena pitäisikin olla itse äänitteiden liittäminen tietokannan osaksi.

Yleisradion valtavan musiikkinauhoitusten kokoelman pitäisi myös olla helpommin tutkittavissa. Se on jo jokseenkin kattavasti digitoitu yhtiön omiin järjestelmiin. Eikö tutkijoiden piirissä tunneta tarvetta saada se laajempaan käyttöön? Teknisiä esteitä ei olisi.

Kolmanneksi haluaisin palata kysymykseen itse äänitteiden saatavuudesta verkossa. Kansallinen digitaalinen kirjasto oli opetus- ja kulttuuriministeriön vuosina 2008–2017 käynnistämä hanke, jossa kehitettiin ratkaisuja arkisto- ja kirjastoaineiston saatavuuteen digitaalisessa muodossa. Hankkeen tuloksena syntyi muun muassa kansallinen digitaalinen sanomalehtiarkisto, hieno uudistus, joka on helpottanut satojen tutkijoiden työtä. Tämä ei ole ihan samaa tasoa kuin Norjan kansalliskirjaston *Bokhylla*, jossa ovat luettavissa kaikki norjalaiset kirjat vuoteen 2000 saakka, mutta se on erinomainen avaus. Äänitteet unohdettiin kuitenkin melkein alkumetreillä. Kansalliskirjaston *Raita*-palvelussa on pieni määrä historiallisia äänitteitä, mutta palvelua on hankala käyttää eikä sitä ole integroitu *Violaan*. Yleisradion Soiva arkisto tarjoaa kokoelman levyjä toimituksellisten kriteerien mukaan valikoituna, mutta tätäkään palvelua ei ole helppo löytää.

Sen sijaan kaupalliset musiikkipalvelut kuten Spotify ovat laajentuneet nopeasti, ja niiden kautta on mahdollista kuunnella satoja tuhansia levyjä eri maista. Tekijänoikeussopimukset eivät enää ole ongelma. Warner Music, joka on hankkinut omistukseensa suuren osan suomalaisista levy-yhtiöistä, on jo siirtänyt ohjelmistonsa verkkoon. Tämä synnyttää helposti

illuusion, että ”kaikki levyt ovat jo netissä”, ja tämä pitää pääosin paikkansa uudemman aineiston kohdalla. Mutta ei tarvitse kuin ottaa käteen Haapasen kirjat ja testata sen avulla, miten hieman vanhempi aineisto löytyy. Mitä kauemmas ajassa mennään, sitä pienempi osa on kuultavissa. Kuitenkin koko suomalainen levytuotanto vuosina 1900–1950 oli niin rajallinen, että olisi täysin mahdollista saada se kokonaisuudessaan nettiin. Olisiko hyvä aloittaa vuosilta 1900–1925, joilta löytyy vain tuhatkunta suomalaista levyä. Jos tämä halutaan tehdä, tarvitaan kuitenkin suunnitelma ja DAHR:n tapainen kuratoitu järjestelmä. Halutaanko ja tarvitaanko tällaista hanketta? Olisiko se Kansalliskirjaston vastuulle kuuluva työ, vai pitäisikö jonkin muun ottaa se tehtäväkseen?

Artikkelissa mainitut tietokannat:

Fenno. <https://fenno.musiikkiarkisto.fi/>

Viola ja Finna. <https://kansalliskirjasto.finna.fi/>

Fono. <http://www.fono.fi/>

DAHR. <https://adp.library.ucsb.edu/index.php>

Raita – Kansalliskirjaston digitoidut äänitteet. <https://www.doria.fi/handle/10024/66373>

Yleisradion Soiva arkisto. <https://areena.yle.fi/podcastit/ohjelmat/57-52YW4vkOg>